AVKP actueel

Nr. 34, februari 2010

Tweemaandelijkse ledenbrief van de Archeologische Vereniging Kempen– en Peelland
AWN afd. 23

Correspondentieadres en verenigingsruimte
Deken van Somerenstraat 6, 5611 KX Eindhoven, tel. 040 – 238 65 92, awnafdeling23@wanadoo.nl
www.archeologie.dse.nl

Redactie
Ellen van der Steen tel. 040 – 291 08 55, evandersteen@hetnet.nl (eindredactie, layout en regioberichten)
Peter Seinen en Tonnie van de Rijdt (redactieleden)

ACTIVITEITENKALENDER

FEBRUARI

za 6 20ste Steentijd in Leiden. Meer info: archeologie@planet.nl

26/27 Congres Mottekastelen in Nederland en België tijdens contactdagen, Den Bosch*

MAART

wo 24 Jaarvergadering AVKP met korte lezing door Nico Arts*

zo 28 Studiedag NBG - Brabants Heem, (voorlopige titel) Opkomst van Noord-Brabantse steden. Van archeologie tot historie **

APRIL

za 3 Excursie Raeren**

za 12 AVKP-regiodag

do 15 NBG-debat De toekomst van het Brabants Verleden (datum nog onder voorbehoud) **

za 19 Landelijke AWN ledenvergadering in Middelburg

Meer informatie over deze activiteiten met
** staat verderop in dit nummer*
*** wordt per Nieuwsflits rondgestuurd.*

Wist u dat...

- Elly Bogers een boek heeft geschreven over kleipijpen
- Jesper de Raad is toegelaten tot de opleiding Veldmedewerker Archeologie in Deventer en dat wij hem nog veel succes toewensen met zijn examens
- AWN-leden uit Midden Brabant (afdeling 24) vanaf nu ook deze ledenbrief gaan ontvangen.
- Tonnie van de Rijdt kandidaat voorzitter is voor de AWN en dat zij daarnaast voorzitter blijft van AVKP
- Frank de Kleijn deelneemt aan de activiteitencommissie

CURSUSSEN, LEZINGEN EN EXCURSIES

Lezing Nico Arts bij jaarvergadering

Tijdens de jaarvergadering van AVKP op 24 maart 2010 geeft Nico Arts een lezing over de resultaten van archeologisch onderzoek naar stad-platte-landrelaties in de middeleeuwen in Eindhoven.

Cursus Archeologie en Gemeentelijk beleid

Deze cursus wordt door Brabants Heem georganiseerd en door de werkgroep RO inhoudelijk verzorgd. In 2008 is deze cursus tweemaal gegeven en deze wordt met een aantal aanpassingen dit jaar opnieuw aangeboden. De cursusdata zijn 12 en 26 april én 17 en 31 mei 2010 steeds van 19.30 tot 22.00 uur in Oirschot. Heemkundekringen krijgen hierover bericht van Brabants Heem. Er kunnen maximaal 30 mensen deelnemen. Ook AVKP-leden kunnen zich aanmelden. Bij te veel inschrijvingen gaan vertegenwoordigers namens een heemkundekring voor.

Veldcursus in Eindhoven

Naar alle waarschijnlijkheid zal dit voorjaar weer een veldcursus voor nieuwe leden van de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland worden gegeven. Of deze cursus doorgaat is afhankelijk van de beschikbaarheid van een opgraving, maar waarschijnlijk is dat Blixembosch in het noorden van Eindhoven. De cursus is gratis toegankelijk voor leden en zal gedurende twee donderdagavonden en drie zaterdagen worden gegeven. Het maximum aantal deelnemers is tien. Meer nieuws volgt.

Jaarkalender aktiviteiten Archeologische Vereniging Kempen & Peelland
20 januari 2010

		Januari Februari		Februari		Februari		Februari	
	Wk		Wk		Wk		Wk		
	4		5		6		7		
Ma	25		1		8		15		
Di	26		2		9		16		
Wo	27	Bestuursvergadering	3		10		17		
Do	28		4		11		18		
Vr	29		5		12		19		
Za	30	LWAOW schervendag	6	Steentijddag	13		20		
Zo	31		7		14		21		

		Februari Maart		Maart		Maart		Maart	
	Wk		Wk		Wk		Wk		
	8		9		10		11		
Ma	22		1		8		15		
Di	23		2		9		16		
Wo	24		3		10	Bestuursvergadering	17		
Do	25		4		11		18		
Vr	26		5		12		19		
Za	27		6		13		20		
Zo	28		7		14		21		

		Maart		Maart April		April		April	
	Wk		Wk		Wk		Wk		
	12		13		14		15		
Ma	22		29		5	Paasdag	12	RO / AC vergadering	
Di	23		30		6		13		
Wo	24	Jaarvergadering	31		7		15		
Do	25		1		8		15		
Vr	26		2		9		16		
Za	27		3	Excursie Raeren	10	AVKP-regiodag	17	Landelijke AWN leden	
Zo	28	Studiedag NBG	4	Paasdag	11		18		

Werkavonden	Excursie / veldloop	Feestdagen	Lezingen
Vergaderingen	Cursus	Feesten & borrels	

VELDWERK

Opgravingen in Eindhoven

Hoogstwaarschijnlijk zullen dit jaar in Eindhoven twee vrij grote opgravingen plaats gaan vinden. Bijna helemaal zeker is dat in het voorjaar gestart zal worden met een grootschalig onderzoek in Blixembosch, in het noorden van Eindhoven. Daar zijn het afgelopen jaar tijdens een proefopgraving zowel sporen uit de late ijzertijd (onder andere een omgreppeld terrein) als een aantal leemkuilen van enkele eeuwen geleden gevonden.

Zoals het er nu naar uitziet zal aan omstreeks september een opgraving starten in het centrum van Eindhoven (in het gebied 'de Bergen'). Ook deze opgraving zal enkele maanden gaan duren. Beide opgravingen zullen worden uitgevoerd door de afdeling Archeologie van de gemeente Eindhoven, in samenwerking met project-medewerkers en vrijwilligers van de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland. Meer nieuws volgt.

In de regio

Hieronder is een actueel overzicht van opgravingen in de regio opgenomen.

locatie	Uitvoerende instantie	(vermoedelijke) datum
Best – Aarle (proefsleuvenonderzoek)	BAAC	Maart – april 2010
Lieshout – Nieuwenhof (proefsleuvenonderzoek)	ACVU-HBS	Februari 2010
Eersel – Meerheide III (boor- en proefsleuvenonderzoek)	ACVU-HBS en BAAC	Winter 2010
Asten – Pr. Bernardstraat (opgraving)	Bilan/BAAC	Winter 2010
Someren – Kleine Aa (archeologische begeleiding)	ARC en HKK	Winter 2010
Budel - Dr. Anton Mathijssenstraat (proefsleuvenonderzoek)	Synthegra	2010
Valkenswaard – Dommeldal (archeologische begeleiding)	RAAP (?)	2010
Waalre –Tongelreep (Archeologische begeleiding)	RAAP (?)	2010
Steensel – Boterbogten (proefsleuvenonderzoek)	??	2010
Bergeijk – Leemskuilen (opgraving)	??	2010
Casteren – Kerkeneind (proefsleuvenonderzoek)	??	2010
Valkenswaard – Zuid (proefsleuvenonderzoek)	??	2010
Oirschot – Sint Joris (opgraving)	??	2010

UIT DE REGIO

Helmond

Zoals al eerder bericht in AVKP-*actueel* zijn het 'beleidsplan Archeologie Eindhoven-Helmond 2008-2012' en de Archeologische waardenkaart Helmond' op 13 januari 2009 door de gemeenteraad vastgesteld. Dit brengt de verplichting met zich mee (onder bepaalde voorwaarden) archeologisch onderzoek te laten uitvoeren in een als archeologisch waardevol aangemerkt gebied. De projecten die al jaren geleden zijn gepland/bedacht vormen daarbij een probleem.
Dit is bijvoorbeeld het geval bij de herontwikkeling van het gebied rondom de Heistraat. De plannen voor het ontwikkelen van dit gebied zijn al enkele jaren oud. Destijds is voor het in kaart brengen van de archeologische verwachting van het gebied de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie als uitgangspunt genomen. Aangezien bebouwd gebied op deze kaart aangegeven is als niet gekarteerd, zag de gemeente destijds geen aanleiding voor voorschriften cq. verplichtingen tot het uitvoeren van archeologisch onderzoek. Daarom is bij de planontwikkeling geen rekening gehouden met archeologisch onderzoek. Met de inmiddels gereed gekomen archeologische waardenkaart voor de gemeente Helmond (versie 25 november 2008) is dit uitgangspunt achterhaald geraakt. Op deze kaart heeft het plangebied rondom de Heistraat een hoge archeologische verwachting (gebied 18, buurtschap Heistraat). Daarom wordt nu in overleg met de verantwoordelijke afdelingen van de gemeente Helmond bekeken in welke plandeelgebieden nog archeologisch onderzoek ingepast zou kunnen worden. In die gebieden wordt de mogelijkheid geboden archeologisch onderzoek uit te voeren.

In de afgelopen periode is al op een tweetal plan deelgebieden archeologische onderzoek uitgevoerd:

1. **Begeleiding uitgraven bouwput Zonnekwartier, blok J (HM-ZJ-09)**
   Dit terrein was reeds gesaneerd. Aangezien het peil van de bouw van tevoren niet vaststond is besloten voor de praktische oplossing het uitgraven van de bouwput te begeleiden. Tijdens het uitgraven van de bouwput bleek dat men hierbij nog in de gesaneerde laag bleef. Er zijn dus geen archeologische sporen aangetroffen. Eventueel aanwezige archeologische resten blijven daardoor bewaard in de ondergrond.
2. **Blinkertsestraat/ Pistoriusstraat**
   Dit project valt uiteen in twee delen:
   2a. Bouwplan Pistoriusstraat 2-16 (HM-PI-09):
   Omdat alle ruimtelijke procedures (inclusief. archeologie) voor dit project al zijn doorlopen, is vooraf uitvoeren van archeologisch onderzoek niet aan de orde. De grond is bovendien reeds gesaneerd. Omdat men zal gaan bouwen op de vaste, ongeroerde grond, is afgesproken dat een archeoloog het uitgraven van de bouwput mag begeleiden. Dit houdt in dat een archeoloog toekijkt bij het uitgraven van de bouwput en bij het aantreffen van archeologische sporen of vondsten (beperkte) mogelijkheden krijgt deze te verzamelen dan wel op te tekenen. Deze begeleiding heeft plaatsgevonden op donderdag 8 oktober. Aangezien het niveau van de bouwput zich nog in de, tijdens de sanering, geroerde grond plaatsvond zijn tijdens de begeleiding zijn geen archeologische resten aangetroffen.
   2b. Hoek Pistoriusstraat / Blinkertsestraat (HM-BL-09):
   Bij dit project kon archeologisch onderzoek, mits met spoed uitgevoerd, nog wel ingepast worden. Dit is inmiddels gebeurd. Op 30 september is een proefsleuf van 8 bij 4 meter aangelegd. Tijdens het onderzoek is gebleken dat de ondergrond al in de 19e eeuw vergraven is. Aangetroffen zijn kuilen uit de 19e eeuw, waaronder geen oudere archeologische sporen zijn

Foto's Laurens Mulkens

aangetroffen. Op grond van deze resultaten is geen vervolgonderzoek geadviseerd. Het terrein is daarom meteen vrijgegeven. Het rapport met de bevindingen van deze twee onderzoeken zal binnenkort verschijnen.

Voor de andere gebieden die onder het plangebied Rond de Heistraat vallen is één Programma van Eisen (PvE) geschreven, waarin de doelstellingen en de uitvoering van het archeologisch onderzoek uiteen gezet wordt. Het onderzoek zal worden uitgevoerd in verschillende fases. Net voor de kerst is een begin gemaakt met de uitvoering van het fase 1. Dit onderzoek is in verband met de slechte weersomstandigheden gestaakt, maar zal binnenkort weer opgestart worden.

Waarneming Engelse weg

Bij milieusanering van een gebied tussen de Engelse weg en het spoor van Helmond naar Eindhoven is ter hoogte van de Floreffestraat door Jan van Bussel, van de monumentenwerkgroep, (een deel van) een neogotisch basement van een beeld aangetroffen. Het basement is vervaardigd uit natuursteen. Daarbij werd ook een fragment van een steengoed kan (Raeren, datering laatste kwart 16^{e} eeuw) gevonden. Daarom is bij het uitvoeren van de werkzaamheden een aantal waarnemingen gedaan. Daarbij is, naast archeologische vondsten, ook een aantal archeologische sporen aangetroffen. Het gaat om karrensporen die behoren tot een oude weg die al vermeld staat op de oudste kaart van Helmond (Jacob van Deventer, 16^{e} eeuw). Aan beide zijdes van de weg liep een greppel.

Verder is een bakstenen waterput aangetroffen. Deze dateert uit de 19^{e} of 20^{e} eeuw en hoort vermoedelijk bij de bewoning aan het spoor uit dezelfde periode.

Janneke Bosman

Uden

Onlangs heeft er overleg plaatsgevonden tussen de AVKP en de udense wethouder van cultuur mevrouw Yvonne Schram. De directe aanleiding hiertoe was de beschadiging van de Middeleeuwse site Moleneind door de bouw van een kleedkamer annex kantine in dit gemeentelijke sportpark (zie AVKP-actueel 31). Behalve over het bovengenoemde incident is ook uitvoerig gesproken over de nieuwe verantwoordelijkheden van de gemeente als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg. Helaas heeft de gemeente nog altijd geen stappen ondernomen voor wat betreft het laten maken van een gemeentelijke archeologiekaart en een daarop gebaseerd archeologie beleid. Sterker nog, plannen in die richting zijn onlangs nog afgewezen met de argumenten dat de noodzaak zou ontbreken en dat het te duur zou worden in deze tijden van bezuinigingen. De wethouder deelde deze mening niet en was het met de AVKP eens dat de gemeente met een eigen archeologiebeleid beter, en op termijn ook goedkoper af zou zijn, maar ze liet tevens weten dat het nog tijd en moeite zal kosten om de hele bestuurlijke top hiervan te overtuigen. Met de toezegging dat ze zich hiervoor in zal spannen zijn de partijen weer uit elkaar gegaan.

Goof van Eijk

CONGRES OVER MOTTE-KASTELEN IN BELGIE EN NEDERLAND

Op 25 en 26 februari zal in het kader van de ‘contactdagen’ Nederlandse en Vlaamse archeologen en bouwhistorici een congresje plaatsvinden over motte-kastelen. Dit jaar zullen de contactdagen plaatsvinden in ’s-Hertogenbosch en worden georganiseerd door de gemeente ’s-Hertogenbosch en de bedrijf BAAC (ook gevestigd in Den Bosch). Op het programma staan lezingen over onder het andere het Dommeldal (door Sem Peters) en Eindhoven (door Nico Arts), maar er zijn ook andere leuke lezingen, onder meer over stadsmuren, bakstenen en kerken.

De kosten bedragen 85 euro voor beide dagen en 47,50 euro voor één dag. Dit geld moet worden overgemaakt op rekening 703734 van Stichting Promotie Archeologie te Zwolle o.v.v. BNA 2010. Het maximaal aantal deelnemers bedraagt negentig.

ARCHEOLOGISCH DRIVE-IN MUSEUM IN EINDHOVEN

Foto's Laurens Mulkens

Hierboven ziet u impressie van het Archeologisch Drive-in museum in Eindhoven. In deze ondergrondse fietsenkelder is een reconstructie gemaakt van de fundering van de Woenselse poort. Deze is driedimensionaal uitgevoerd met orginele bakstenen en palen. En tweedimensionaal zijn foto's op de vloer aangebracht met cirkels die paalsporen aangeven. Op verschillende muren wordt de geschiedenis van de poort en van Eindhoven verteld en afgebeeld. Ook zijn de werkzaamheden tijdens de opgraving vereeuwigd. De oplettende bezoekers ziet in het plafond de Gender nog stromen. Kortom een plek om te bezoeken. Dit kan met en zonder fiets.

TWEE PROJECTEN: SPINSTENEN EN VONDSTINFORMATIE

Spinnen en spinstenen

Dirk Vlasblom zoekt een drietal vrijwilligers die zich willen bezig houden met spinnen en spinstenen. Zij kunnen onder zijn begeleiding aan de slag. Het doel is uiteindelijk een artikel te schrijven waarin foto's en tekeningen zijn opgenomen. Dit is volgens Dirk nog nooit goed gebeurd. Hij heeft al veel informatie over spinnen en spinstenen. Dus er kan zo begonnen

Vondstinformatie vitrines

Een ander project is om vondsten in de vitrines van het Archeologisch Centrum van meer informatie te voorzien. Het is bijzonder nuttig en leerzaam. Er wordt klein begonnen met de makkelijkere vondsten. Wil je meehelpen, meld je dat aan bij Dirk op de woensdagavonden of via awnafdeling23@wanadoo.nl

EERSTE EXCURSIE 2010

Op zaterdag 16 januari was een middagexcursie georganiseerd naar twee musea en een archeologiehuis. We verzamelden ons in Bergeijk bij het archeologisch museum Eicha. In de Teutenkamer werden we verwelkomd door medewerkers van het museum. Teuten waren rondtrekkende handelaren of ambachtsmannen uit de Kempen van de 17e tot en met de 19e eeuw. Na een korte inleiding wandelden we door het pas vernieuwde museum. In de overzichtelijke vitrines stonden vondsten zoals glas, sieraden, vuursteen en potten uit de Kempen.

Op audiovisuele wijze werden diversen onderwerpen behandeld van het leven in vroegere tijden. Als laatste werden we naar de archeologische werkruimte heengeleid. In vitrines lagen een uitgebreide collectie van vondsten en geschriften. Daarnaast is er genoeg over om te plakken en restaureren.

Na een uur kwam er een nieuwe groep en was het tijd om naar het Carillon museum in Asten te rijden. In twee groepen bezochten we de tentoonstelling over de Gouden Helm die precies honderd jaar geleden door werklui werd gevonden in het moeras van de Peel. Vastgesteld is dat het romeins was, maar niet waarom het in het moeras lag. Helaas was de echte helm niet aanwezig, maar wel orginelen stukken leer die erbij zijn gevonden. Omdat om de helm nog vele onopgeloste vragen hangen, zijn er mystieke verhalen om heen ontstaan. Na een kop koffie of thee reden we naar het Archeologiehuis in Someren.

De heemkundekring De Vonder heeft heemkunde en archeologie onder één dak samen gebracht. Beneden staat het vol met vitrines met een breed scala aan vondsten. Boven zijn de werkruimtes waar ook maquettes staan. Tegen de tijd dat het donker werd gingen we richting huis aan. In Eindhoven gingen nog vijf personen op eigen kosten gezellig uit eten.

Frank de Kleyn

Nieuwsgierig geworden? Meer informatie is te vinden op:
www.eichamuseum.nl
www.carillon-museum.nl
www.heemkundekringdevonder.nl/content/archeologiehuis/archeologiehuis.html

WAAR BEN JIJ MEE BEZIG

Elly Bogers uit Eindhoven is een bekend gezicht op de woensdagavonden. Trouwens niet alleen op woensdag maar ze is ook overdag vaak in het Archeologisch Centrum te vinden. Dinsdag en donderdag zijn haar vaste 'werkdagen' of eigenlijk 'vrijwilligers-dagen'.

Wil je iets weten over kleipijpen? Dan moet je bij Elly zijn. Al jaren heeft Elly kleipijpen onderzocht en getekend. Daarbij let ze op de kleinste onderdelen, want hoe kleiner de details hoe leuker Elly ze vindt. Recent is dan ook haar boek verschenen: *Kleipijpen uit drie opgravingen in Eindhoven 1625 – 1900. Smalle Haven, Beekstraat, Kasteel van Eindhoven*. Juist bij deze opgravingen kwam Elly erachter dat er nog meer te ontdekken is over pijpen dan in de boeken staat. Het is een stevig rapport met interessante zaken, zoals het gebruik van tabak door de eeuwen heen. Zo was er zelfs rond 1600 al sprake van een rookverbod, maar dan op bepaalde schepen. Het verhaal gaat verder met de lokale geschiedenis van verkoop van tabak in 'Gastel' (Gestel, nu een wijk in Eindhoven) tot de Eindhovense sigaren-industrie. Vervolgens worden de kleipijpen beschreven, het materiaal, hoe ze werden gemaakt, door wie en hoe ze in de loop der tijd van vorm veranderden. Niet alleen de kop van pijp, maar ook de steel. Wist u dat een pijp een stoep heeft? Verder worden de gevonden pijpen beschreven van de drie opgravingen in Eindhoven en wat ze ons vertellen over de geschiedenis van die plekken.

Foto Laurens Mulkens

Maar let op, na deze beschrijvingen begint het echte werk. De pijpen zijn niet alleen ondergebracht in een catalogus volgens het Deventersysteem, maar zijn te zien in een grote verzameling tekeningen en details. De mooiste pijp vindt Elly de manchetpijp uit 1848 – 1930, die is versierd met de afbeelding van Marie Louise d'Orleans. Zij was de nicht van koning Louis de 8ste, geboren in 1627. Haar bewogen en interessante leven wordt kort beschreven en er zijn meer pijpen met een verhaal. Kortom een rapport dat je (door de vele afbeeldingen) gezien moet hebben.

En wat doe je nu? Momenteel tekent Elly knopen. Heerlijk priegelwerk, want de knopen hebben allerlei versieringen in dunne lijntjes. Elly tekent ze na, 300 procent uitvergroot. Het is weer een nieuwe wereld om te ontdekken. En ze gaat graag op onderzoek uit, want haar volgende boek zit al in de pijplijn. Dat gaat over appliques, dat zijn afbeeldingen in reliëf op kannen en kruiken. Met name de boerendanskruiken zijn haar favoriet. Ze heeft zelfs de oorspronkelijke muziek erbij gevonden, maar daarover meer als het zover is...

Het rapport van Elly Bogers – Lokken is voor leden van AVKP voor € 10 te verkrijgen bij het bestuur.

Ellen van der Steen

Elly Bogers – Lokken.
Kleipijpen uit drie opgravingen in Eindhoven 1625 – 1900. Smalle Haven, Beekstraat, Kasteel van Eindhoven.
Inclusief catalogus van 252 gevonden kleipijpen.
Rapport 44, Archeologisch Centrum Eindhoven, juli 2009

WANDELEN MET DE ARCHEOLOOP IN BEST EN OIRSCHOT

Zondag 29 november startte de archeoloop op het Kerkplein van de Sint Odulphuskerk in Best waar Frank ons op stond te wachten. Al gauw bleek dat we bovenop de fundamenten van de oude kerk stonden die met contouren op straat zichtbaar zijn gemaakt. De oude kerk was afgebroken nadat de huidige kerk in 1880-1886 ernaast werd gebouwd. Deze is genoemd naar de heilige Sint Odulphus. Na een korte uitleg van Frank, die de wandeling fantastisch had voorbereid vertrokken we met een klein groepje richting Oirschot. We kwamen we in het buitengebied van Best waar BAAC proefsleuven-onderzoek deed naar vroegere bewoning. Frank had van te voren polshoogte genomen over deze opgraving. De gemeente was de opdrachtgever en wilde in dit gebied, Aarle genaamd, een woonwijk plannen. In deze planning had men met archeologisch vooronderzoek rekening gehouden. Na afloop wordt een advies gegeven voor behoud in situ of archeologisch onderzoek. Wat meteen opviel op de site waren de velen zandheuvels in de weilanden. Het bleek dat men graafwerk verricht volgens de nieuwste methode met korte sleuven die om en om verspringen. In de proefsleuven kwamen paalsporen van woningen uit de ijzertijd en volle middeleeuwen tevoorschijn. Daarnaast vond men enkele waterputten en lange greppels terug. Aangezien het een soort 'kijkoperatie' betrof zijn er heel weinig vondsten gedaan.

Daar troffen we ook onze gids Frits Speetjens, lid van de heemkundekring in Oirschot. Al wandelend over het terrein speurden we de afgegraven grond af. In het zand vond onze man uit Oirschot een neolitische pijlpunt. Zoals later bleek is Frits een grote verzamelaar en een uitvoerige verteller. We liepen verder langs de kapelletjes van Aarle en Straten. Vervolgens wandelden we langs een veld waar door de heemkundekring onderzoek was gedaan naar de Romeinse nederzetting Kasteren. Verderop kwamen we bij het kasteel Oud-Bijsterveld waar de geschiedenis teruggaat naar 1772. In 1903 kwam het pand in den van de paters Monfortanen. Wegens ruimtegebrek waren twee zijvleugels bijgebouwd, wat het pand niet ten goede komt. Eén van de zijvleugels doet nu dienst als retraitehuis van de zusters het Cenakel. We bereikten de Markt in Oirschot waar we lunchten. Daar sloten nog meer mensen aan bij de groep. Na de lunch kregen we nog een rondleiding van Frits door middeleeuws Oirschot. We namen afscheid van Frits en wandelden via de Kapel van de Heilige Eik naar de Spoordonkse watermolen. Daar kregen we de uitslag van de prijsvraag (het zamenlijk aantal inwoners van Best en Oirschot) te horen en bleek dat ik (Ineke) had gewonnen. 47.000 is het huidige wonersaantal van beide steden en met 50.000 zat ik er redelijk dichtbij. De bus bracht ons weer naar Best waar we met een voldaan gevoel huiswaarts keerden.

Opmerking van de redactie: het was een vondst op een nog lopende opgraving, we nemen dus aan dat de vondst bij BAAC gemeld is.

Ineke Krugers en Frank de Kleyn

Tijdens de Archeoloop van 29 november 2009 werd op de stort van de opgraving te Aarle door Frits Speetjens een stukje vuursteen gevonden. Het grijze stukje vuursteen heeft afmetingen van 31 x 22 x 4 mm. Het is een groot gedeelte van een bladvormige pijlpunt uit de nieuwe steentijd. Het voorwerp is gemaakt op een dunne afslag, waarvan de zijden aan weerszijden door middel van retouchering in de juiste vorm zijn bewerkt. De top van de pijlspits ontbreekt. Vermoedelijk is deze gebroken tijdens gebruik, bijvoorbeeld door een raak schot. Op de ene zijde bevinden zich kleine onopvallende glanssporen die vermoedelijk zijn ontstaan door de schachting van de pijlspits in de pijlstok, waarbij de vuursteen niet helemaal vast bevestigd was. Op bijgaande tekening zijn deze glanssporen met stippeltjes aangegeven.

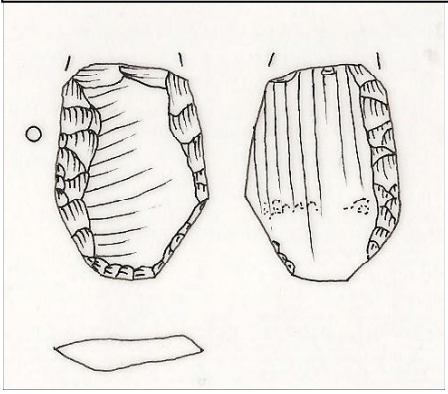

WERKGROEP RUIMTELIJKE ORDENING

Meekijken en advisering

Heemkundekringen en contactpersonen weten de weg naar de werkgroep Ruimtelijke Ordening steeds vaker te vinden.
Een of meer mensen uit de werkgroep hebben meegekeken en zonodig informatie of advies gegeven, bij het indienen van zienswijzen voor een voorontwerp of ontwerpbestemmingsplan, zowel in Veghel/Erp, Son (2 maal) en Bladel. In Asten is de heemkundekring in beroep gegaan bij de Raad van State voor het bestemmingsplan Buitengebied Asten. Ook daar hebben we meegekeken en juridische advies gevraagd via de Monumentenfederatie Noord Brabant. We hebben ook zelf als AVKP een beroepsschrift ingediend bij de Raad van State. Meer hierover bij Van het bestuur.
Niet alleen bestemmingsplannen, ook selectiebesluiten van gemeenten en archeologische monumentenzorg in de praktijk vragen onze aandacht. We hebben meegekeken en reacties gegeven op de wijze waarop in het Centrumplan Asten behoud in situ geregeld is, de melding van de aanwezigheid van een waterput op een al eerder vrijgegeven terrein in Bladel en de acties van de hkk Vehchele om alsnog een professionele opgraving geregeld te krijgen op voormalig kerkhof (met een hoge archeologische verwachting).
In Bladel is de waterput zonder nader onderzoek vergraven. Het hele verloop rond het betreffende project gaan we evalueren, om daaruit lessen te trekken voor de toekomst. De uitkomsten van de andere acties wachten we nog af.

Als vervolg op onze brief naar de gemeente Helmond over hun besluit geen archeologisch onderzoek te laten uitvoeren in Hazenwinkel heeft er op verzoek van de gemeente een gesprek plaatsgevonden met de wethouder en twee ambtenaren. We hebben onze bezwaren daar nog een duidelijk verwoord en aan het einde van het gesprek heeft de wethouder toegezegd dat ze opnieuw naar hun besluit zullen kijken. Daar hebben we tot nu toe nog niets over gehoord. We volgen in ieder geval wat er in het uitwerkingsplan voor Hazenwinkel komt te staan.

Brainstormbijeenkomst fractie Water Natuurlijk

Op 9 december jongstleden organiseerde de fractie Water Natuurlijk van Waterschap de Dommel een brainstormbijeenkomst ‘Mooi Water’. Van de zeven aanwezigen ‘van buiten’ waren maar liefst drie mensen lid van de RO-werkgroep, ieder met een eigen pet. We hebben samen met anderen zoals bijvoorbeeld Jan Roymans (Raap) en de vertegenwoordiger van het Brabants Historisch Informatie Centrum (Rien Wols) benadrukt dat ‘mooi water’ ook gaat over de historische context. Hoe hebben mensen in het verleden ingegrepen in het beekstelsel en waarom? Vanuit die optiek zijn ook kanaliseringen, sluisjes en omleggingen interessant. Tijdens de brainstormsessie zelf en in de borrel daarna bleek dat voor ecologen en natuurbeschermers een hele nieuwe invalshoek. ‘Hier heb ik nog nooit bij stilgestaan’ zei een van de aanwezigen die zich al vele jaren inzet voor de natuurwaarden van de Brabantse beken. Er is daar dus zeker ´missiewerk´ gedaan en we zullen verder volgen hoe de fractie Water Natuurlijk invulling gaat geven aan de uitkomsten van deze bijeenkomst.

GEVONDEN VOORWERPEN (1)

Overbetuwe maakt Romeinse weg zichtbaar

23 januari 2010 uit Gelderlander

Een stukje van een verdwenen tweeduizend jaar oude Romeinse weer zichtbaar maken. Dat gaat de gemeente Overbetuwe doen in de buurt van Driel. Gedacht wordt aan een plek aan de Grote Molenstraat, voorbij de kruising met de N837.(…)In onder meer de Overbetuwse toekomstvisie 2020 is het zichtbaar en beleefbaar maken van het archeologisch verleden tot speerpunt gemaakt. Overbetuwe heeft besloten daar verder op in te spelen door alle 79 archeologische vindplaatsen in kaart te brengen. Gelderlander

GEVONDEN VOORWERPEN (2)

Delen van Romeinse weg gevonden in Grubbenvorst
18 december 2009 uit ErfgoedStem

Bij opgravingen in Grubbenvorst zijn mogelijk delen van de Romeinse weg tussen Maastricht en Nijmegen gevonden. De weg verbond de Romeinse plaatsen Blerick en Cuijk. Archeologen hebben plaatselijk een brede weg met keien gevonden. Het archeologisch onderzoek vindt plaats in de buurtschap Raaieind, tussen de Maas en de autoweg A67. In totaal worden 140 proefsleuven gegraven. In het gebied wil het bedrijf DCM in de toekomst een haven en een verwerkingsinstallatie voor grind en zand bouwen. Een paar maanden geleden vonden archeologen in Blerick aan de Maasoever ook al restanten van en Romeinse weg. www.L1.nl

NIEUWE AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

Periode november en december 2009.

Boeken

George F Bass
Beneath the seven seas, adventures with the Institute of Natural Archeology.
Uitgeverij Thames en Hudson Ltd London, 2005

J. Hendrikx, N. Lepelaars en J. Lavrijsen.
Het Reuselse leven in beeld (2).
Van begin 20e eeuw tot heden. Klassefoto's van de Sint Jozefschool, Mariaschool, de Plonderijen, de Klimop en de Leilinde.
Uitgever Heemkunde Werkgroep Reusel
ISBN 978-90-814784-1-0, november 2009

P. Alders, N. Arts, J. ten Brugge, e.a.
Handboek voor de amateurarcheoloog, Van bodemvondst tot database.
Redactie: W. Huppertz, Y. Lammers-Keijsers, M. Steiner en J. Vredenberg.
Uitgeverij Matrijs, ISBN 978-90-53453186, 2009

Rapporten

Archeologisch Centrum Eindhoven.
Theo de Jong en Leonie Korthorst.
Archeologisch onderzoek Gemert- Bakel, De Mortel – Vraant en Bakel Soersel. Ontginning en ruilverkavelingen in een moestuincomplex en akkergebied.
Inventariserend veldonderzoek- proefsleuven.
Rapport 32, april en oktober 2008.
Conclusie en aanbevelingen: Geen aanwijzing voor bewoning, geen vervolgonderzoek

M. van der Weele, S Beumer en M Teeuwisse.
Archeologisch onderzoek Gemert-Bakel
Latijnse School. Een omgracht terrein uit de late middeleeuwen.
Rapport 38, november 2008
Conclusie en aanbevelingen:Sporen en vondsten uit de prehistorie, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Aanvullend archeologisch onderzoek bij bebouwing of grondwerkzaamheden.

Elly Bogers – Lokken.
Kleipijpen uit drie opgravingen in Eindhoven 1625 – 1900. Smalle Haven, Beekstraat, Kasteel van Eindhoven.
Inclusief catalogus van 252 gevonden kleipijpen.
Rapport 44, Juli 2009
Conclusie: Een rijke vondst van geïmporteerde kleipijpen.

BAAC
M. Tump
Bakel De Kaweise Loop.
Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven.
A-09.0184, november 2009, status: definitief
Resultaat: Er is geen sprake van behoudenswaardige vindplaatsen.

M. van de Glind
Leende-Heeze, Leend.
Irislaan tegenover nr. 4.
A-09.0154, november 2009, status: definitief
Resultaat: Geen sporen aangetroffen die voor bemonstering in aanmerking komen.

Bilan
M.Kooi en C. Verbeek,
Eersel (NB) Rosheuvel – Boksheidsedijk. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven.
Rapport 2009/ 149, status: definitief
Resultaat: niet behoudenswaardig.

VAN DE LEESTAFEL EN LEESPLANK

Handboek voor de amateurarcheoloog Van bodemvondst tot database.

Auteurs: P. Alders, N. Arts, J. ten Brugge, L. Bruning, R. Jansen, T. de Ridder, J. Schoneveld, J. v d Vliet en E. Westerman.
Redactie: W. Huppertz, Y. Lammers - Keijsers, M Steiner en J. Vredenberg.
Uitgeverij Matrijs, ISBN 978-90-53453186, 2009

Door de samenwerking van deskundigen uit alle geledingen van de (amateur)archeologie biedt dit boek de nieuwste stand van kennis en inzichten.

Dit handzame boek is een algemene handleiding voor amateurarcheologen die ook is afgestemd op de actuele stand van kennis wat betreft wet– en regelgeving. Een echt nieuw handboek.

Carel van den Boom

Inmiddels hebben 30 leden het handboek opgehaald. Het handboek is tot 20 februari voor 10 euro te bestellen bij Winnie van Vegchel of awnafdeling23@wanadoo.nl (red.)

STUDIEDAG BOUWHISTORIE KASTELEN

De commissie Deskundigheidsbevordering van de landelijke AWN heeft op 12 december een studiedag kastelen georganiseerd in slot Loevestein. We maakten gebruik van een ruimte in het kasteel waar we net met zijn allen in pasten. Er bevond zich ook een preekgestoelte in de ruimte omdat een groep streng gereformeerden een keer per maand een kerkdienst houdt. Dit privilege is in de 19e eeuw verleend door de koning. Degene die voor de studiedag per trein en taxi kwamen, vielen midden in de eerste lezing binnen. Leo Wevers vertelde over de bouwhistorie en restauratie van het 13e eeuwse kasteel Zwijnsbergen.

De tweede lezing kwam van Jan Kamphuis over 'de verbeelding van kastelen'. Hij lanceerde de stelling 'hoe het komt dat veel kastelen verdedigbaar lijken maar dat niet zijn'. Reeds in de middeleeuwen werden kastelen gebouwd die vanaf de buitenkant goed bewaakt lijken te worden met spleten en gaten. In werkelijkheid zijn veel van deze spleten en gaten niet voor verdediging bedoeld, maar om de aanvallers af te schrikken. Tevens werden bijzondere gasten op het dak toegelaten om onder de indruk te komen van het gebied die de kasteelheer bezit. Na een korte discussie over deze stelling werd er een lunch geserveerd in de taveerne.
Direct na de lunch was het de beurt aan Haro van Galen om in grote lijnen types kastelen te behandelen en de bouwhistorie van het slot waar we waren. Uit zijn lezing werd me duidelijk waarom we in deze ruimte verblijven. Uit onderzoek blijkt dat het de eerste toren was die gebouwd werd rond 1360.

Kasteelheren lieten in die tijd eerst een toren bouwen om het gebied te kunnen pacificeren. Daarna groeide het kasteel uit. Na zijn lezing liepen we door enkele zalen van het kasteel heen om bouwsporen te zien. Ten slotte reden we met een grote touringcar naar drie kastelen in het rivierengebied. Als eerste bezochten we kasteel Waardenburg uit 1265. Dit is oorspronkelijk een veelhoekig kasteel. Hiervan is ongeveer de helft van over. We liepen er om heen om de bouwsporen in de muren te lezen. Daarna reden we naar de opgemetselde fundamenten van kasteel Hedel uit ongeveer 1336. Net voor het donker werd zagen we kasteel Ammersoijen nog. Dit is een van de eerste vierkante waterburchten uit de late middeleeuwen. De gracht was helemaal leeggepompt en konden we het begin van de fundamenten zien. De dag werd in de bus afgesloten met een bedankje voor iedereen die meegeholpen had. Bij station Zaltbommel konden degenen uitstappen die met de trein waren gekomen. De rest werd naar het kasteel Loevestein gebracht. Volgend voorjaar wordt de volgende studiedag georganiseerd.

Frank de Kleyn

VOORAANKONDIGING ARCHEOLOOP BUITENLAND

Voor de 3e keer alweer (het begint een traditie te worden) stelt de commissie van Archeoloop een buitenlandse bestemming voor in samenwerking met Aktiva Tours.

Het voorstel is om op 11, 12 en 13 juni 2010 (vrijdag t/m zondag) te gaan wandelen in Weris, in de Belgische Ardennen. Achter Luik, dik 2 uur rijden met de bekende Aktiva busjes.
Het is een bestemming, die erg bekend is door de dolmen (hunebedden) en menhirs (grote recht opstaande individuele stenen). Beroemd zijn de stenen La pierre Haina (vooroudersteen), die ieder jaar wit geverfd wordt. Dit kan de richtsteen zijn voor de seizoenen (gericht op de hunebedden), het duivelsbed (offersteen?), dolmen de Weris (noordelijk langgraf), menhir Danthine, dolmen dÓppagne (zuidelijk langgraf), 3 menhirs van Oppagne, Pays-Payard. In de dolmen zijn graven gevonden.
Rond deze stenen bestaan er verschillende legendes. Opgericht door mensen van de Seine-Oise-Marne-cultuur en later gebruikt door de klokbekercultuur. Heel bijzonder is de samenstelling van de steen van de dolmen en de muren van de huizen in Weris. Het bestaat uit het zogenaamde puddingsteen, die in een groeve gedolven is. Misschien kunnen we deze bezoeken.

We overnachten in een boerderij van het voormalig kasteel in een heel klein dorpje Villers Sainte Gertrude. Alles is zeer comfortabel ingericht. Er kan zelf worden gekookt, maar er is ook een restaurant. Tevens wordt er een ontmoetingsruimte ingericht exclusief voor de groep. De omgeving is zacht glooiend en prachtig om te wandelen.

De prijs is 165 euro exclusief maaltijden en 2,50 euro calamiteitenfonds per boeking.

Op 1 mei besluiten we of de reis doorgaat, afhankelijk van het aantal aanmeldingen. Aanmelden kan ook na 1 mei, maar dan loopt u het risico van onvoldoende aanmeldingen

Het programma wordt na 1 mei definitief vastgesteld. Aanmelden kan bij Akiva Tours (info@aktivatours.nl)

GEVONDEN VOORWERPEN (3)

Ontdekking van 'missing link' Koningsfibula Wijnaldum
18 december 2009 uit ErfgoedStem

Een bijzondere ontdekking heeft een nieuw licht geworpen op de koningsfibula van Wijnaldum, het 7de-eeuwse topstuk uit de archeologiecollectie van het Fries Museum. In augustus werd een ontbrekend fragment van de kopplaat van de mantelspeld door detectoramateur Rinze Cuperus uit Bolsward gevonden op een akker in Wijnaldum. De gevonden 'missing link' is twee bij drie centimeter groot en bestaat uit zestien gouden vlakjes die zijn ingelegd met almandien, een rode edelsteen. Het fragment maakt de voorstellign op de kopplaat compleet. Het is het masker van de oppergod Odin (in Nederland beter bekend als Wodan). www.friesmuseum.nl

VAN HET BESTUUR

Welkom voor de AWN-leden uit Midden Brabant

AWN-afdeling 24, Midden Brabant, verkeert al lange tijd in 'slaapstand'. Op verzoek van het hoofdbestuur en in goed onderling overleg gaan we als AVKP (AWN afd. 23) de leden uit Midden Brabant bij onze activiteiten betrekken. Leden van afd. 24 die hebben aangegeven daar prijs op te stellen krijgen vanaf nu ook AVKP-*actueel*. Daarvoor hebben zich nu vijf mensen uit Midden Brabant aangemeld. We heten die nieuwe lezers van harte welkom

Afdeling 24 wordt dus niet opgeheven, maar door ons, als zusterafdeling ,geïnformeerd over allerhande zaken die amateurarcheologie in Brabant betreffen. Een herstart van afdeling 24 blijft dus ieder moment mogelijk. Leden uit Midden Brabant kunnen meedoen aan alle activiteiten die in AVKP-*actueel* worden vermeld. En wellicht dat in de toekomst in AVKP-*actueel* ook berichtjes uit Tilburg en omgeving staan.

Beroepsschrift bij de Raad van State

Als AVKP en dan via de Stichting Steun AVKP hebben we voor het eerst in onze historie een beroepschrift ingediend bij de Raad van State (RvS). Het tekent de veranderingen in het archeologische bestel. Nu de provincie geen goedkeuring meer hoeft te verlenen aan bestemmingsplannen komt de stap naar de RvS al veel sneller inzicht.

Dat eerste beroepsschrift betreft een door de gemeenteraad gewijzigde vaststelling van het bestemmingsplan Buitengebied Eersel. Zonder deugdelijke onderbouwing was door de gemeenteraad de ondergrens voor aanleg-vergunningen in gebieden met archeologische waarden van 30 cm onder het maaiveld verruimd naar 50 cm. Omdat vanuit agrariërs in meerdere gemeente druk wordt uitgeoefend om overal een ondergrens van 50 cm te krijgen voor aanlegvergunningen zijn we hiertegen in verweer gegaan. Een ondergrens van 30 cm is voor ons niet heilig, maar afwijken daarvan moet wel deugdelijk onderbouwd kunnen worden.

In Veldhoven heeft nadien door de gemeenteraad eenzelfde aanpassing op het ontwerpbestemmingsplan plaatsgevonden en naar alle waarschijnlijkheid zullen we als AVKP ook daarover in beroep gaan bij de RvS.

We melden jullie wanneer de behandeling plaatsvindt en uiteraard ook wat de uitkomst is.

Eindhovens Trots

Op 27 december waren we als AVKP 'Trots van de Dag'. Mooi om zo weer eens breed publiciteit te krijgen. Als Trots van de Maand hebben we het niet gehaald. Veel leden en anderen hebben op ons gestemd en onze dank daarvoor.

Monumentenfederatie

De Monumentenfederatie Noord Brabant heeft haar opzet gewijzigd en vertegenwoordigt alleen organisaties die heel Brabant beslaan. Dit is opgenomen in de gewijzigde statuten en een nieuw beleidsplan. Ellen van der Steen vertegenwoordigt alle AWN-leden uit Brabant in de federatie.

Tonnie van de Rijdt